

Innspill til regjeringens arbeid med å øke FoU i næringslivet

Bransjerådet for bygg, anlegg og eiendom (BAE-rådet), som er et felles kontaktpunkt for næringen ovenfor myndighetene og tar opp saker hvor det er felles interesse blant deltagerorganisasjonene, viser til regjeringens invitasjon til å komme med innspill til arbeidet med å øke FoU i næringslivet av 09.06.2023. Vi representerer fastlands-Norges største næring, står for ca. 20 prosent (BI/2019) av den totale verdiskapingen i fastlandsøkonomien og representerer betydelig sysselsetting i hele verdikjeden fra byggherrer til leverandører, entreprenører, arkitekter og rådgivere.

Avgjørende for å nå sentrale samfunns mål

Vår næring skal løse sentrale samfunnsutfordringer i årene som kommer. Det å sikre og ha velfungerende bygg og infrastruktur er helt avgjørende for at folk skal kunne bo og leve i hele landet. Klimaendringene, i kombinasjon med et mindre økonomisk handlingsrom på grunn av eldrebølge og stort vedlikeholdsetterslep på både offentlige bygg og kritisk infrastruktur, gjør at det er behov for å finne nye bærekraftige og kostnadseffektive løsninger.

Behov for å mer målrettet satsing på forskning og utvikling for vår næring

I vår næring er forskning og utvikling spesielt viktig med tanke på det grønne skiftet, taksonomi og sirkulærøkonomi. Skal vi kunne bidra til å nå samfunns- og bærekraftmålene innen 2030 er det en forutsetning at vi kommer i gang med en kraftig satsing på FoU og innovasjon i BAE- næringen, spesielt rettet mot anvendt forskning.

BAE- rådet konstaterer at satsingen på forskning og utvikling i vår sektor fremstår som alt for lav i forhold til målsettingen. I tidligere tildeling av midler har eksempelvis BAE- næringen fått mellom 1 og 5 prosent i de mer sektorovergripende programmene fra EU, Forskningsrådet og Skattefunn. Dette gjenspeiler ikke næringens betydning for samfunnet.

Savner oppfølging etter Bygg21

Selv om hverdagsinnovasjon pågår kontinuerlig hos næringsaktører og det har vært gjennomført vellykkede samarbeidsprosjekter som Byggekostnadsprogrammet og Bygg21, er det behov for mer langsiktighet. Begge programmene som handlet om å spre beste praksis, som både næringen og myndighetene fikk mye ut av, er avsluttet.

Å utvikle og spre kunnskap om beste praksis er derimot et kontinuerlig arbeid og samarbeidet mellom myndigheter, bestillere og leverandører er avgjørende for å lykkes med kontinuerlig forbedring. BAE- rådet savner derfor et mer langsiktig program etter Bygg21.

Behov for programområder som treffer

Det er viktig å få til en bredt anlagt satsing med involvering av hele verdikjeden, den faglige instituttsektoren og universitetene, med nødvendige mekanismer for samordning, målstyring,

effektiv ressursutnyttelse og, ikke minst, spredning av resultater. På denne måten kan BAE-næringen bli en av regjeringens viktigste medspillere for å nå bærekraftmålene innen 2030. Denne satsingen bør sees i sammenheng med klimapartnerskapet for byggenæringen og rask utvikling av lovverk og reguleringer for mer bærekraftig byggeri, både innen nybygg så vel som oppgradering av eksisterende bygningsmasse. Det grønne skiftet kommer ikke uten at det også innebærer lønnsomhet for næringslivet, enten ved at endringer stimuleres finansielt eller med lovkrav som den offentlige eller private kjøperen i neste omgang må betale for.

Byggenæringen er også prosjektbasert og har dermed stort behov for forskning på produktivitet i prosesser i tillegg til produkter. Nettopp fordi verdikjeden er så sammensatt av små og store bedrifter i stadig vekslende prosjekter og relasjoner, er prosessinnsikt og -forbedring viktigere for oss enn for andre næringer og helt avgjørende for økt verdiskaping, bærekraft og produktivitet.

Hvis man ser på totaliteten av oppgaver, så er disse komplekse og rommer mange aktører fra ulike deler av verdikjeden – og mange typer ulik nisjekompetanse. Bransjeprojekter er sentrale for å løse felles utfordringer og heve kompetansen innen bærekraft, sirkulærøkonomi og digitalisering, og for å oppnå økt produktivitet, konkurranseevne og eksport. Næringsorganisasjonene i BAE-rådet har store nettverk som kan aktiveres i rekruttering av virksomhetene som skal delta i prosjekter og søknader.

Alle må med

Vår næring er preget av mange mindre aktører med geografisk spredning over hele landet. Dette innebærer muligheter for næringsutvikling, men også barrierer knyttet til finansiering og næringens egen kultur. Mange av de mindre bedriftene mangler finansielle muskler og har mye praktisk fokus. Samtidig vil mye av økonomiske forbedringer kunne ligge her, slik at det bør være et mål å få mobilisert flere i denne kategorien. Her vil peke på to forhold som vil gi positiv effekt:

1. **Statlig risikoavlastning** – I byggenæringen hvor det ikke alltid er lønnsomhet for egen bedrift, men for samfunnet i den andre enden av forskning- og utviklingsprosjektet, er det viktig med:
2. **Et eget koordinert og kollektivt utviklingsprogram** - Det er behov for å ta ut mer av utviklings- og innovasjonskraften i BAE-næringen. Med en årlig fast bevilgning til FoU i BAE-næringen i perioden 2024-2030 vil landets største fastlandsbaserte og distriktsnæring kunne gjøre en stor forskjell i hele landet. En slik øremerket satsing vil øke næringslivets eget bidrag til FoU. Samfunnsnytteten vil være det mangedobbelte av statens bidrag.

Vurdering av dagens virkemidler

Virkemiddelapparatet er i dag ikke godt nok tilpasset strukturen i næringen.

Både Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Enova mangler gode virkemidler for små/mindre virksomheter som vil jobbe sammen i større innovasjonsprosjekter. I bransjebaserte prosjekter kan man inkludere mange virksomheter som legger ned egeninnsats, så lenge det er midler til prosjektledelse og kjøp av FoU-tjenester som tjener alle deltakerne, og midler som sikrer bred spredning og anvendelse av resultater.

Forskningsrådets BIA-program, Skattefunn, FME/SFI-satsningene og Pilot-E / Pilot-T er likevel viktige tilbud som fungerer for de få store og forskningsintensive virksomhetene i BAE-næringen. Samtidig er ressursene som kreves for å søke og rapportere, så store at de er en betydelig begrensende faktor selv for de største bedriftene.

Når det gjelder Enova har avtalen med Klima- og miljødepartementet medført at Enova har avvirket støttetilbudet for energieffektivisering i yrkesbygg. Enova har også bygget opp tilbudet innen transport, noe som er bra. Støtte til overgangen til nullutslippsteknologi i anleggssektoren med mobile battericontainere og hybride maskiner bør imidlertid økes markant.

Stortingets behandling av Energimelding/ tilleggsmelding i juni 2022 (Innst. 446 S (2021–2022)) pekte på viktige vurderinger som må gjøres, bl.a. aktuelle virkemidler for å realisere potensialet for energieffektivisering, grunnvarme og solenergi i bygg, samt virkemidler for å sikre lav- og nullutslippstransport.

Endre avskrivingssatser

Videre er det andre virkemidler som ikke fungerer godt nok. Vi nevner for eksempel avskrivingssatser for anleggsmidler må økes slik at konvensjonelle løsninger raskere kan nedskrives og byttes ut med moderne og utslippsfrie maskiner og løsninger.

Øke FoU andelen i NTP

Allerede i 2019 fikk Samferdselsdepartementet overlevert ekspertrapporten Transport21. Denne rapporten pekte blant annet på at Norge mangler forskningsprogrammer som understøtter store, sektorovergripende løsninger. Anbefalingen var klar: Forskningsinnsatsen må opp, og da helst som en større andel av kostnadsrammen i NTP.

Øremerket støtte til et program

BAE-rådet mener den beste måten å støtte en større satsing på FOU i næringslivet og der igjennom byggenæringen på, er gjennom øremerket støtte til et program som har robusthet og varighet tilpasset prioriterte og konkrete mål, og vi tror disse målene i første rekke bør forankres i regjeringens bærekraftsmål og utvikles i samarbeid mellom næringen og de involverte departementene. Videre mener vi et slikt program kan administreres gjennom et samarbeid mellom virkemiddelapparatet og næringen. Spredning og implementering av resultater fra programmet bør organiseres i et samarbeid mellom næringen og Innovasjon Norge.

På vegne av BAE- rådet

Steinar Skjerdingsstad

Adm. dir. Arkitektbedriftene og leder av BAE- rådet

